

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука "Аз Буки"

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско научно-теоретично и методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Научно-теоретично списание
в година XX, 2012 в номер 1

Философия

Българско научно-методическо списание
в година XX, 2012 в номер 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
в година XXIX, 2012 в номер 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

28 9 – 15 ЮЛИ
2015 г.

По пътя на сравненията

*Откъс от „Обновяващи постижения
на структурната лексикология
от близкото минало“*

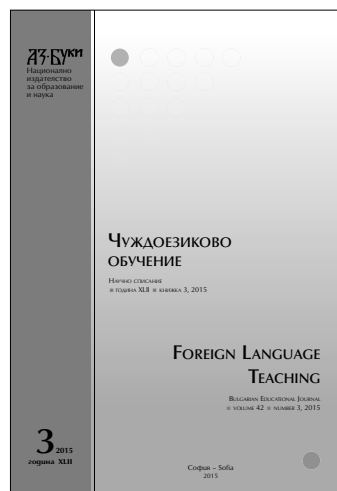
Ангел Г. Ангелов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

1. Словно богатство, класификация и категоризация

Съпоставителното изследване на словните богатства на различни езици има своята гълга история. В диалога „Кратил“ на Платон се поставя въпросът за връзката на езиковия знак със самия обект. Въпросът обаче изглежда по-податлив за разбиране, когато не се търси връзката на отделния знак със съответната вещь, а между цялостната система от думи и понятия, от една страна, и системата и функциите на материалните и идеалните обекти, от друга страна. По пътя на сравненията и по чисто умозрителен път се установява, че езиковата структура е изоморфна с обективната действителност. Тук следва да се подчертае, че ако за граматическите закономерности съществуват паралели с природните закони (каквито са например паралелите между гравитацията и граматическото съгласуване в рамките на изречението), то за словните структури, от една страна, и елементите, познати от физиката, химията и биологията, от друга страна, би могла да се разкрие още по-съществена връзка. Най-лесното доказателство, че структурата на лексикона е тъждествена със сегментацията на света, се свежда до следното обяснение: процесите на анализ – и ментален, и практически – се нуждаят от словотворческа дейност, тъй като новият сегмент, особено ако има важна функция, се

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Гергана Великова
0889 81 15 65

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 3/2015:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Обновяващи постижения на структурната лексикология от близкото минало / *Ангел Ангелов*

МЕТОДИКА

За драматизацията в чуждоезиковото обучение в началното училище / *Мария Врагова-Иванова, Илка Бирова*

Формирование информационно-културна / *Маргарита Цой, Инна Стыркас*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Усъвършенстване на рецептивните и продуктивните компетентности на учениците при изучаване на старогръцката драма в средното училище

ще / *Екатерина Каралеева*

ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

Скритата история на думите, или Глух ли е глупакът / *Биляна Михайлова*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

За думата цивилизация / *Мария Костова*

ХРОНИКА

Юбилейна научна конференция „Филология – класическа и нова“ / *Константина Лунина*

Научният Еверест – мечта или жива реалност

Четвърти франкофонски фестивал „Солей“ / *Мая Велнева*

„Народните будители и Аз“ в Профилираната гимназия с изучаване на румънски език / *Незабравка Тасева*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Английската детска литература в „огледалния свят“ на превода / *Корнелия Славова*

Публицистиката като социология на литературата / *Вихрен Чернокожев*

Интеркултурна дипломация в европейски контекст / *Иован Ананиев*

ОТКРИТАЯ ЛИНИЯ

Художественные фразеологизмы с компонентом родства как проблема перевода с русского языка на болгарский язык / *Елица Миланова*

Некоторые современные стратегии работы с текстом на занятиях русского языка в школе и в вузе / *Катя Ганева, Милена Стойкова*

К вопросу восприятия современной литературной сказки (читаем сказку „Зеркальные чары“ вслед за автором Еленой Зейферт) / *Жана Толысбаева*

нуждае от ново име. Така словният недостиг при разкриването на нови съставни елементи, идецо от техническия прогрес, е основен двигател и на словния прогрес. Накратко казано, познанието се нуждае от нови номинации, от словотворческа дейност.

Освен от анализ обаче човешкото мислене се нуждае и от синтез, т.е. от генерализации, които свързват в категории и в различни множества класове от думи – били тези връзки научни или строго научни. Именно процесите на генерализация създават тематичните йерархии, не по-малко характерни и за всекидневното мислене и познати като фолктаксономии или картини на света.

Познавателните йерархии отгавна са обект на науката логика и там те са предмет на строго изследване. Във философията на Хегел например класификациите и категоризациите заемат средишно място. Лингвистите обаче се сблъскват с множество фигури на мисленето и с разнообразни игри на съдържателно и на звуково равнище. Лингвистите естествено преплитат знанията на логичи и психолози в опитите си за системно представяне на словесните йерархии и за заплетените семантически отношения вътре в тях. В областта на психолингвистиката пробивът е направен от Е. Рош и от нейната теория за категоризацията и за степените за абстрактност на отделни думи (вж. Рош и Лојг, 1978). Така в тематичния клас „части на тялото“ се откриват следните подкласове – крайници, глава, торс, органи. Във всеки от тези подкласове се откриват още подкласове и така още няколко степени на погредни понятия и думи, съответстващи на степените на един анатомичен анализ. Точно така са организирани и вокабулариите, като се зпочне от книгата „Сетивният свят в картини“ на Ян Амос Коменски (1592 – 1670) и се стигне до славянските съпоставителни таксономии на Леков (1955). Според Рош движението по вертикала е движение по оста абстрактно-конкретно, но ако сме верни на традициите на Хегел, следва да се опрем на понятията общо-частно-особено.

2. Богмер и Йелмслев за таксономии

Още в диалозите на Платон (Федон) обаче се сблъскваме с въпроса за разликите в сегментациите и за разликите при названията за един и същ сегмент в различните езици. В днешната лингвистика това явление (с присъщия си песимизъм по отношение на възможностите за преводимостта) е познато като хипотеза на Сенур-Уорф (вж. Димитрова, 1989). Песимизмът се дължи на простия факт, видим и от речника на Симон Питър Палас (1787), че много народи не различават например кръг от кълбо, а използват една и съща дума и за двете геометрични фигури. С

развитието на културните контакти обаче обикновено се заемат гуми от съседен или несъседен език. Следователно изграждането на гадена нова представа изисква или изковаването, или заемането на нова дума – в противен случай не се запълват понятийните празноти и се получават езикови лакуни.

Фредерик Богмер със своята книга „Станът на езика“ (1944) има заслуги за изследването не само на тевтонското словно богатство, но и на общите закономерности на езика. Неговият метод се насочва към изолирането на първоначално ядро, въз основа на което да се потърсят паралелни връзки между няколко езика. Вероятно Богмер се е опрял върху по-старите изследвания на Раск и Босуърт, докато достигне до своя езиков музей. В края на въпросния труд са представени списъци на гуми, които имат общ произход – романски гуми и след това германски гуми. По отношение на германските са гадени вертикални редове за пет основни езика – английски, шведски, датски, нидерландски и немски. Последователно са представени съществителните, глаголите, наречията и други граматически класове, като в рамките на всеки граматически клас е направено и тематично разграничение – природни явления, месеците, дните на седмицата, предмети от бита, животните, човешкото тяло, наименованията на храни, облекло; гуми за дома, за транспорта (мореплаване) и абстрактни наименования. При Богмеровите списъци обаче не се разграничава добре граматическата информация от тематични области, а и гумите не са съвсем прецизно подбрани от гледна точка на произхода си, защото се смесват общи индоевропейски гуми и латинизми, навлезли например в германските езици. Богмер обаче може да се определи като един от основоположниците на съвременната съпоставителна лексикология. Най-голямата празнина в неговия „Стан на езика“ е по отношение на славянските езици.

Луи Йелмслев също припомня за речниците на Лулий, Лайбниц и Палас (Йелмслев, 1962: 119) и изказва съжаление за слабото развитие на структурната лексикология, за изоставянето ѝ в рамките на лексикографията, тъй като двата плана – на съдържанието и на формата – създават трудности при прилагането на класическия модел: вариантност, инвариантност и структурни опозиции. Лексема, алолекси и лексически опозиции следва да се търсят и в плана на съдържанието, и в плана на формата, като за решаването на тези заплетени връзки авторът въвежда понятията комутация и субституция (Йелмслев, 1962: 126; вж. Барт, 1991). За илюстрации и доказателства тук отново са използвани съпоставителен лексикографски материал: в унгарски различават голям брат и малък брат, голяма сестра и малка сестра, докато във френски има само брат и сестра, а в малайски дори не различават брат от сестра. Всъщност авторът посочва, че примерът е гаден още от Потом през 1861 г., като в тази връзка могат да се приведат примери от славянските езици и особено от български, където също имаме термина „батко“, но пък при славяните го няма общото немско понятие geschwester.

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 3

Балканите през XIII – XIV в.

*Откъс от „Войската в Ахейското княжество
(XIII – XIV в.)“*

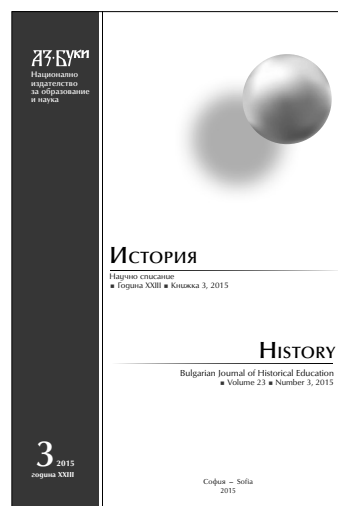
Никола Дюлгеров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В началото на XIII век на Балканите се разиграли събития, които оставили траен отпечатък в развитието на страните от региона. Рицарите от Четвъртия кръстоносен поход унищожили Византия и създали на нейно място Латинската империя. Успоредно с нея, в Пелопонес, възникнало и Морейското княжество, чийто владетел приел да бъде васал на новия император в Константинопол. Добре организирано и мъдро управлявано от династията на Вилардуените, то се утвърдило като едно от най-силните латински владения на полуострова, а след възстановяването на Византия се превърнало и в основен бастион на франкската власт в региона. Освен с добротото си икономическо състояние Морей можела да се похвали и с немалко успехи, постигнати на бойното поле. Настоящото изследване си поставя скромната цел да хвърли малко повече светлина върху военната структура на тази латинска държава, промените в нея след преминаването ѝ под властта на Неапол и отражението им върху цялостното ѝ развитие.

Още при самото му основаване земите на княжеството били разделени на типичните за Западна Европа фиефи, разгадени на участниците в завоеванието. Свързаните с тях васални кметви и задължения към принца и бароните определили и военната организация на княжеството. През първата половина на XIII век ахейската войска имала ясно изразен фео-

Заглавието е на редакцията

www.history.azbuki.bg

Главен редактор
Проф. д-р Пламен Митев
E-mail: plamdmd@abv.bg

Редактор
Албена Миланова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: history@azbuki.bg

Съдържание на сп. „История“, кн. 3/2015:

БИОГРАФИЧНА КОЛЕКЦИЯ

Живот и дело на акад. Петко
Стайнов / Георги Близнашки

ПОГЛЕД НАД БАЛКАНИТЕ

Войската в Ахейското кня-
жество (XIII – XIV век) / Ни-
кола Дюлгеров

Договорът от 927 година
между България и Византия /
Станимир Звездов

Армията и невъзможното
вътрешно умиротворение (от
примирието през 1918 г. до
изборите през 1919 г.) / Ве-
слин Янчев

БЪЛГАРИЯ ПО СВЕТА

Български традиции и празници при сънародниците ни в град Малага (Испания) / *Виргиния Йорданова*

ПАЗИТЕЛИ НА ПАМЕТТА

Къща-музей „Константин Величков“ – Пазарджик / *Ваня Кибритова*

Приносът на Константин Величков за развитието на българската култура / *Ваня Кибритова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Една модерна авторска концепция за българския средновековен елит, власт и социум / *Русалена Пенджекова-Христева*

Непремълчано, срамно... Една безродна книга / *Огнян Стамболиев*

гален характер. Тя била съставена от местните рицари, конните сержанти и пехотинците, прикрепени към тях. Основните избори за историята на княжеството – Морейската хроника в нейните четири варианта и Асизите на Романия, представят достатъчно информация за формулирането на подобен извог.

В новозавладените земи били създадени 12 баронства, които се погразделяли на фиефи, различни по брой за всяко баронство. Били два вида: фиефи на гомена (гоманиални фиефи) – т.е. тези, които лично принадлежат на сеньора, и такива, които били раздадени на неговите васали – т.нар. фиефи на омажа (васални). Така например баронство Акова притежавало 24 фиефа (9 васални и 15 лични). Баронство Каритена било образувано от 22 фиефа, баронство Патрас – от 24 фиефа, и т.н.

Всеки от бароните, представител на висшата аристокрация в княжеството, притежаващ повече от четири фиефа, трябвало да участва в армията, като води със себе си и по един рицар и двама конни сержанти за всеки фиеф, който имал. Бароните, притежаващи само четири фиефа, били задължени да се включат в армията освен лично и с един рицар и дванадесет конни сержанти. Военно-монашеските ордени също имали свои представители в Морей. Тамплиерите, тевтонците и хоспиталиерите гоставяли всеки по 4 рицари за земите си. Техните бойни отряди обаче нямали толкова голямо значение за защитата на Морей, каквото имали за кръстоносните държави и в частност за кралство Йерусалим, където разполагали с малко над 300 рицари.

Военното задължение на феодалите в Морей не било 40 дни, както в класическия случай в Западна Европа. Като аристократи, чиято държава била създадена на чужда територия, сред чуждо местно население, ахейските благородници трябвало да бъдат военно задължени цяла година. Изключенията били рядкост. Когато васалите навършвали 60 години, те получавали възможността да не се отзоват лично на апела на своите сеньори. В такива случаи феодалът трябвало да изпрати собствения си син, а ако нямал такъв – един рицар или двама оръженосци. Това състояние на военната повинност било подобно на военните ангажименти на рицарите в кралство Йерусалим, също основано във враждебна за кръстоносците среда.

Срокът на службата се делил на три периода. Първият период обхващал четири месеца, през които благородниците заедно с контингентите си се намидали под знамената на сеньора. Тогава васалите били задължени да участват в армията на своя сеньор с всичките си подчинени във военна експедиция обикновено срещу външен противник –

гърците от Мистра или по-късно каталаните от Атина. Вторият период, с продължителност също четири месеца, обхващал службата им в крепостта. Там рицарите формирали гарнизона и изпълнявали охранителни задачи. Обикновено значението на тази служба се подценява. В действителност обаче тя била от съществена важност за всяка средновековна гържава, особено за Морей и кръстоносните гържави. Френските рицари обръщали голямо внимание на укрепените замъци, защото те представлявали опорните им точки в чуждата страна и важна част от защитата им. Ахейските принцове и техните баюли (след настаняването на Анжуйците) не пестили усилия в строежите и укрепването на крепостите през целия период от съществуването на княжеството. Дори по време на царящата анархия през 60-те години на XIV век били отделяни значителни средства за поддържането на старите фортове. През последния период (4 месеца) благородниците и войниците им били свободни, но при условие да не напускат територията на княжеството и да бъдат винаги готови за мобилизация в най-кратки срокове. Според Морейската хроника благородниците имали право да излизат извън границите на Ахея само с изрично разрешение на принца или на сеньора си, и то най-вече за да отидат на поклонение в Йерусалим, Рим или Сантяго ди Компостела. Ако престоят им в чужбина надвишавал една година и един ден, рицарите изгубвали приходите от земите си през въпросната година, а ако не се върнели в срок от две години и два дни, изгубвали фиефите си. Духовниците, когото притежавали фиефи, били освободени от охраната на крепостите, но не и от явяването под знамената на принца. Васалът имал срок от около 15 дни, за да се подготви за военна експедиция, но ако сеньорът му се намирал в непосредствена опасност, то той бил длъжен да му се притече на помощ колкото се може по-бързо.

Според Жан Лоньон рекрутираната по този начин ахейска войска наброявала около 300 – 400 конници и двойно повече пехотинци (само от Морей), а заедно с контингентите от васалните на принца земи като Атинското херцогство, графство Кефалония и херцогство Наксос военната сила наброявала около 1000 конници и 2000 пехотинци. Един по-внимателен поглед обаче върху споменатите в хрониката фиефи и задълженията, произтичащи от тях, показва, че владетелят можел да разчита на по-голям брой конници. Заедно с рицарите, идващи от фиефите, разгадени на духовниците, и тези, принадлежащи на военно-монашеските ордени, само от Пелопонес могли да се съберат поне 670 – 700 конници (рицари и конни сержанти), и то при положение че по време на съставянето на регистъра с фиефите, от който се черпи тази информация, не цялата територия на полуострова влизала в границите на княжеството. Към тези сили би трябвало да се прибавят и конниците, идващи от личния домен на принца. Той обхващал богати и плодородни земи в областите Елуда, Месения, земи на юг от Коринт, а по-късно и Лакония. От него според Бон и Илиева могли да бъдат рекрутирани не по-малко от 200 конници. Така, само от полуострова, принцът разчитал на поне 900 конници, а за военна кампания извън Морей към тях се прибавяли и контингентите от херцогство Атина, графство Кефалония, херцогство Наксос и остров Евбея (около 600 – 700 конници). По този начин конните отряди на княжеството наброявали не по-малко от 1500 – 1600 души. Съотнесена към територията на Морей, тази конна сила не била никак малка. За сравнение може да се посочи, че през 1298 г. английският крал събрал войска – най-голямата, рекрутирана в кралството през втората половина на XIII век – 3000 конници и 25 700 пехотинци, а територията на Англия по това време е 6 – 7 пъти по-голяма от тази на княжеството.

Ако за конниците (рицари и конни сержанти) данните в изворите са относително ясни, то за пехотинците, участващи в ахейската армия, липсва такава подробна информация. Това прави невъзможно установяването на техния точен брой, а и не позволява да се изведе точна пропорция между тях и конниците. През XIII и XIV век в европейските армии нямало строго установено съотношение между тези контингенти. Така например кръстоносците от Четвъртия поход трябвало да бъдат 4500 рицари, 9000 оръженосци и 20 000 пехотинци. През 1239 г. венецианците сключили

оговор с папа Григорий IX и поели задължението да въоръжат и изпратят на поход 300 рицари и 900 оръженосци. В Англия през 1298 г., както бе посочено по-горе, кралят събрал войска в съотношение 3000 рицари и 25 700 пехотинци. Две десетилетия по-късно Шарл дьо Валоа предложил на папа Йоан XXII да поведе нов кръстоносен поход с 5000 конници и 15 000 пехотинци. За сражението при Пелагония през 1259 г. Гийом II дьо Вилардуен разполагал с 8000 конници и 12 000 пехотинци. Приведените примери показват, че съотношението конница към пехота варира между 1:1,5 и 1:8, т.е. броят на пехотинците, дори и на конните сержанти, не бил подчинен на някакъв точен стандарт, както вече бе споменато по-горе, а зависел от благосъстоянието на отделния рицар. Колкото повече земи и васали имал един благородник, толкова по-голяма военна свита можел да събере. Морей не била изключение от това правило. Съобразявайки се с данните в изборите относно броя и състава на войската в Ахея, най-приемливо изглежда съотношението един конник на двама-трима пехотинци. Ако то се приложи, излиза, че пехотинците, на които можел да разчита принцът, били приблизително около 3000 – 4500 души. Точните изчисления за размера на армията се затрудняват и от още един факт – регистърът на фиефите обхваща около 3/4 от територията на полуострова. След завладяването на останалата част в средата на XIII век били отдадени нови рицарски фиефи, чийто точен брой не се знае. Всъщност раздаването на поземлени владения продължило и през втората половина на века.

Феоуди, обвързани с военно задължение, получавали и представителите на старата византийска знат. Голяма част от гръцките архонти запазили земите и привилегиите си още в първите години от завладяването на полуострова от латинците, като приели да не се съпротивляват срещу франките, а по-късно да бъдат и военно задължени към тях. Така например в средата на XIII век, за да подсигури властта си в новозавладяната Монемвасия, принцът отдал на трима гръцки благородници фиефи в областта Ватика, увеличвайки по този начин поземлените им владения. По-късно латински рицари и гръцки архонти, васали на Бодуен II, който останал няколко месеца в Морей след пагането на Константинопол (1261 г.), получили фиефи от Гийом II в княжеството.

Броят на гърците в ахейската армия остава неизвестен, но ако се съди по сведенията за сражението при Пелагония (1259 г.), те не били малко, макар информацията в арагонската версия на Морейската хроника за войската на принца да изглежда преувеличена. Според нея тя наброявала 8000 конници и 12 000 пехотинци, като в армията влизали всички латински и гръцки васали. Макар и завишени, тези данни показват нарасналите военни възможности на княжеството след завладяването на целия полуостров. Както френските рицари, така и гръцките благородници били длъжни да изпълняват военните си задължения към принца и сеньорите си и да се явяват под знамената им, когато ги повикат, включително срещу силите на никейския император, както се случило при Пелагония. Пет години по-късно гръцки архонти отново взели активно участие във войната срещу византийските сили от Мистра. Тогава те останали верни на сеньора си барона на Каритена, били се изключително храбро и след сражението той посветил няколко от тях в рицарство. В началото на XIV век гърците от Ахея пак воювали във франкската войска – този път срещу Епир.

Информацията относно командването на морейската армия неговусмислено посочва, че начело стоял принцът, който взимал всички важни решения с помощта на своите близки васали. Владетелите от династията на Вилардуените почти винаги оглавявали лично военните кампании в Пелопонес, а и извън границите на полуострова. След преминаването на Морей под сюзеренитета на Шарл I Д'Анжу (1267) и смъртта на Гийом II дьо Вилардуен (1278) тази практика била постепенно изоставена. През следващия век заради постоянното си отсъствие от княжеството принцовете рядко заставали начело на войската. Тази задача изпълнявали баюлите („*balius et vicarius generalis Achayae*“), които били техните наместници в Ахея.

В отсъствието на принца и баюла командването на войската било поверено

на маршала. Както се вижда от наименованието на пълната му титла „marescalum universis militibus, equitibus, peditibus, balistariis et servientibus et ceteris stipendiaries“, пог заповедите на маршала се намирили всички воини, конниците, пехотинците, обслужващите части на бойните машини, спомагателните отряди и всякакви наемници. Маршалът отговарял за защитата и настаняването на войската по време на поход. Той се грижел и за нейното снабдяване.

Освен продоволствието и командването на армията маршалът съблюдал реда, дисциплината и поведението на подчинените си контингенти. Съобразно обичаите и традициите на княжеството той участвал наравно с най-големите феодали в двора на перовете, но единствен от тях имал право да изпълнява съдебни функции във войската. В това отношение Морей се различавала от кралство Йерусалим или от Сицилия, където със съдебните правомощия към армията бил натоварен конетабълът.

Всъщност още от създаването на княжеството маршалът изпълнявал редица функции, които били характерни за конетабъла в кръстоносните държави на Изток или в по-близкото кралство Сицилия. След подписването на договори от Витербо (1267 г.) княжеството преминало под сюзеренитета на новите сицилиански владетели – Анжуйците. Въпреки това те не променили съществуващото положение, съобразявайки се напълно с ахейските традиции. Обикновено за маршали били назначавани местни аристократи, които добре познавали терена, гарнизоните, слабите им места, навиците и обичаите на местното население.

През 1273 г. бил назначен нов военен служител, на когото било поверено командването специално на наемниците. Неговата пълна титла била „capitan general stipendiariorum postorum omnium Gallicorum, Provincialium et Latinorum“. С такива функции в Морей били натоварени само чужденци, главно италианци и французи. По време на война те отговаряли за всички наемни контингенти в ахейската войска, следели за дисциплината и реда в тях. Били обаче подчинени на маршала.

В Морейската хроника и в някои анжуйски документи присъства и длъжността главен капитан, или „capitan general omnium baronum militum et equitum ac marinorum“. През втората половина на XIII век за такива капитани се смятали самите принцове – Гийом II дьо Виларгуен и Шарл I Д'Анжу. Понякога обаче били назначавани и обикновени благородници. През XIII век те били предимно италианци, а през XIV век – местни аристократи. Такъв бил случаят с Никола Санудо – херцог на Архипелага, който бил поставен на този пост от Жан дьо Гравина. Капитаните поемали върховното командване на всички видове войски в Морей, включително и на флота. Били назначавани извънредно и за кратък период, докато тече военната кампания, и затова под тяхно командване, но само тогава, се намирал и маршалът. Понякога обаче едно лице заемало и двете длъжности, както бил случаят с неаполитанския аристократ Сан Лусето, споменаван в анжуйските документи като главен капитан и като маршал.

През 1317 г. крал Робер (1309 – 1343 г.) изпратил Юсташ Пагано де Ночера в Морей начело на солидно подкрепление и го обявил за ректор и капитан на Ахея. Титлата капитан на Ахея била равнозначна на главен капитан, т.е. главнокомандващ всички войски, феодални, наемни и морски. Титлата ректор се появила за пръв път тогава. Ако се съди по функциите, които изпълнявал в морейската администрация, то тя била равностепенна на баюл. Длъжността била временна и не се използвала по-късно.

Морейската войска била разделена на няколко отряда, наречени баталии. Техни командири били капитаните, подчинени на командващия армията. По време на гарнизонния период капитаните стоели начело на няколко военни окръга. Те съвпадали в общи линии с границите на шателанствата. Например за областта Месения това било шателанство Каламата, за областта Аркадия – шателанство Скорта, и т.н.

Друга длъжност с колкото военна, толкова и икономическа насоченост била на снабдителя на крепостите, или „pourveur des chastiaux“. Той бил натоварен с инспекцията и снабдяването на крепостите в страната. Изглежда, кастеланите

изготвяли списък на всичко необходимо за военните гарнизони, а снабдителят на крепостите го изпълнявал. Той контролирал доставките на коне, оръжие и хранителни запаси. Постепенно тази длъжност, без съмнение въведена от французите в Морей, се обезличила и през XIV в. почти няма споменавания за нея. Част от функциите ѝ били иззети от баюла и кастеланите.

Управителят на самия замък или крепост се наричал кастелан (шателан на фр.). Неговата служба отговаряла на тази на кастрофилакса във Византия. Той бил натоварен главно с военни задължения – защитата на поверената му крепост и на замборниците, които били охранявани в нея. Кастеланът командвал поверения му гарнизон и бил лично отговорен за състоянието на войниците. Той имал помощници, които се занимавали с обучението и командването на по-малки отряди. Обикновено това били един конетабъл и няколко сержанти.

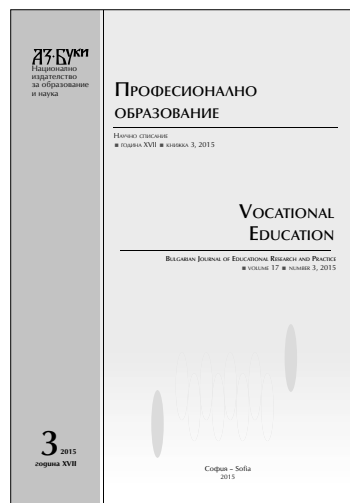
Ако информацията в изворите за сухопътната войска в Морей е достатъчна, за да се избадят необходимите заключения относно нейния феодален характер, то развитието на флота и военните служби, свързани с командването му, остават недовре изяснени, тъй като свидетелствата за тях са твърде ограничени. Малкото известия все пак показват, че княжеството притежавало собствен флот, който през първата половина на XIII век представлявал значителна сила. Според едно от ранните свидетелства, което изглежда малко преувеличено, през зимата на 1235 – 1236 г. Жофроя II дьо Вилардуен се притекъл на помощ на обсадения от българите и никейците Константинопол със 120 кораба. Две години по-късно, когато Бодуен II обикалял европейските дворове, за да търси средства и помощ за организирането на кръстоносен поход с цел спасяването на Латинската империя, Жофроя II екипирал 10 галери. През 1248 г. неговият брат и наследник на престола Гийом II дьо Вилардуен се присъединил към кръстоносния поход, организиран от френския крал Луи IX, с 24 кораба и 400 рицари. Корабите му обаче не се оказали достатъчни, за да блокират Монемвасия по време на обсадата ѝ в края на 40-те на XIII век и Гийом поискал 4 галери от венецианците.

Въпреки наличието на собствен флот изворите от първата половина на XIII век не споменават съществуването на адмирал или груг висш военен служител, който да го командва. Адмиралът се споменава за първи път едва в началото на 80-те години на XIII век, но и през следващите десетилетия известията за този служител са твърде оскъдни. Това, което е известно за него, е, че резидирал в Кларенца – главното пристанище на Ахей, и пълната му титла била „адмирал на Кларенца“. Първият известен ахейски адмирал бил жител на Кларенца, генуезец по произход. Едновременно с тази длъжност той изпълнявал и функциите на кастелан на градската крепост, което означавало, че отговарял пряко и за защитата на пристанището. Ако се съди по информацията в изворите и най-вече на липсата в тях на подобен служител през първата половина на XIII век, то може да се предположи, че длъжността била въведена след преминаването на княжеството под властта на Анжуйците. Ако е така, то тя представлявала едно от редките нововъведения във военната структура на княжеството. Неаполитанските владетели добре познавали този пост още от Прованс, а по-късно и в Сицилия, където адмиралът се ползвал с голяма власт и престиж. Той притежавал ясно изразени пълномощия и заемал високо място във военната и управленската йерархия в кралството и графството. Положението му в Морей, изглежда, не било толкова авторитетно.

Страната имала дълга брегова линия и е малко учудващо, че този служител не бил споменаван по-често. Изглежда, от края на XIII – началото на XIV век Морей разчитала за морската си отбрана на флота от Сицилия или на венецианските галери. Обикновено морската република била в добри отношения с княжеството и принципите смятали, че бойните ѝ кораби представляват достатъчна гаранция за сигурността на Ахей. Ето защо адмиралът на Кларенца се занимавал предимно с брегова охрана, а когато ставало дума за морски сражения, командването било поемано от венецианците или неаполитанците.

Пълния текст четете в сп. „История“, кн. 3

Свят без звуци

Откъс от „Методи и етични аспекти при обучението на лица със слухови нарушения“

www.vocedu@azbuki.bg

Светослава Съева

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Осигуряването на качествено обучение и на лицата със слухови нарушения представлява една от целите на българското образование. Ученици с този слухов статус се обучават в учебни заведения във всички краища на страната в специални или в общообразователни детски градини и училища.

Към момента, в терминологично отношение, се използват няколко словосъчетания, отнасящи се за лицата със слухови нарушения. Някои от най-често срещаните са: хора с „увреден слух“, „слухово увредени“, лица със „слухова загуба“, с „нарушен слух“, „глухи“ дори и вече непосилното „глухонему“ продължава активно да се използва, особено в медиите и на битово ниво. Поради тази причина се приема за редно уточнението, че най-обективен и акцентираящ не върху нарушението, а върху личността, е терминът „слухови нарушения“. Под „нарушения“ се визира цялата гама възможни нарушения, които се наблюдават при слуховия анализатор, в някои случаи нарушенията са динамични – напр. прогресираща сурдитас, в други случаи са статични и нарушението не търпи изменение във времето. Възможни са различни слухови ситуации при гвата отделни слухови анализатора на едно лице.

Слуховите нарушения не представляват заболяване, което може да бъде излекувано или терапевтирано до степен на пълното му заличаване. Нарушената

Заглавието е на редакцията

Главен редактор

Доц. д-р Тоня Георгиева
E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Гергана Великова
0889 81 15 65

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 3/2015:

МЕТОДИКА И ОПИТ

Подходи за преподаване на английски език, в центъра на които е поставен ученикът / Даниела Димитрова

Източници на тревожни преживявания в юношеска възраст / Гергана Славчева

Избрано

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Методи и етични аспекти при обучението на лица със слухови нарушения / *Светослава Съева*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Вътрешноучилищната квалификация на учители – фактор за повишаване на качеството на образованието / *Ирина Горанова*

Състезателна игра на тема „Героите на Възрожденска България“ (обобщителен урок в V клас за историята на България през епохата на Възраждането) / *Таня Трапова*

An English Language Workshop at Science and Mathematics High School “Yane Sandanski” – Gotse Delchev / *Mariyana Karamiteva*

Добра педагогическа практика – делова игра, в съответствие с характеристиките на Оперативна програма „Наука и образование 2014 – 2020“ / *Генка Тодорова*

Училищният директор – лидер, администратор или мениджър / *Румена Милова*

Различните видове оценяване / *Станислава Базитова*

Квалификационната дейност в ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра / *Наталия Крумова*

Предприемачеството – алтернатива за реализация на младите хора / *Диана Ганчева*

Обучение на ученици със специални образователни потребности в ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра / *Станислава Великова, Бисерка Костова*

Самооценката – инструмент за измерване на качеството и разкриване на потенциала за развитие на професионалното образование / *Ирина Гетова-Георгиева, Мариана Винарова*

Ученическият парламент – мост за превенция на агресията и насилието в училище / *Иванка Липчева*

слухова функция е състояние. То може да бъде повече или по-малко компенсирано, в зависимост от вида и степента си.

Слуховите нарушения влияят пряко върху процеса на овладяване на езика, речта и говора. Колкото по-рано е настъпило поражението на слуха, колкото по-късно е било диагностицирано и колкото по-късно е започнала слухово-речевата рехабилитация, толкова по-осезаемо то се отразява върху езиково-говорното развитие и умения на индивида.

Лицата със слухови нарушения представляват нехомогенна група по отношение възприемането на нарушението си и на самоидентификацията си. В общи линии могат да се разграничат два основни модела на поведенческо и културно самоидентифициране.

Първи модел

При него лицето с нарушен слух възприема себе си като представител на малцинствена общност, а именно тази на Глухите (главната буква е индикатор за принадлежност към общността, която притежава свой език, култура, традиции, история, литература, свои правила, които се спазват от членовете ѝ). В културно отношение общността на Глухите хора и тяхната култура се различават от тези на чуващите хора. Членовете ѝ се чувстват комфортно с нарушението си, което не приемат като увреждане, отказват да носят слухови апарати, да се подлагат на оперативни или техническо подобрение на слуховите си възприятия, както и да посвещават усилия, за да се впишат в обществото на чуващите хора. Те възприемат себе си като пълноценни личности, които притежават образование, професия, създават свои семейства, имат своя социална среда, състояща се предимно от групи Глухи хора, и се чувстват добре такива, каквито са. Родените глухи М. Corker (2002) нарича „принадлежащи към културата на Глухите по рождено право“ и „привилегировани“ в това отношение. За разлика от всички останали категории лица с нарушения, единствено при лицата със слухови нарушения се наблюдават сплотяване и самоиницирано разграничаване от обществото в отделно малцинство.

Интересно е, че при потомствени Глухи хора, при които слуховите нарушения се предават генетично, стремежът е да създадат продължение на рода от себеподобни, за да запазят културната си идентичност, и насърчават своите наследници да се задомиат с групи Глухи. Има държави, в които това вече на практика

е невъзможно – напр. Исландия, където броят на случаи с наследствена глухота се повишава на пръстите на едната ръка и тенденцията е към елиминирането ѝ от местната популация въпреки грижата на правителството за учениците със слухови нарушения (Замфиров, 2013). Друг е въпросът, че с процъфтяващите в наши дни генно инженерство и асистирана репродукция, включително такава с донорски биологичен материал, човешкият геном вече е непредвидим и ситуацията отдавна е извън контрол. В тази връзка, представители на общността на Глухите хора поставят въпроса за етиката в инвитро процедурите, генното инженерство и генната селекция по отношение на глухотата (Vauman, 2005). Те предявяват искания, свързани с избора на физическите характеристики на създавания в лабораторни условия плод, а именно: настояват за правото си да изберат бъдещото дете да бъде с нарушен слух, по правото, което имат чувващите хора в същата ситуация, да избират характеристики на своето дете (брой на децата в една многоплодна инвитро бременност, техния пол, цвят на очите, косата, кожата, интелектуални и физически способности; създаването на т.нар. „дизайнерски деца“ – в зависимост от законодателството на съответната държава) (Levy, 2002).

В терминологично отношение у нас се използва буквалният превод от английски език на понятията „Deaf culture“ и „Deaf community“ като „Глуха култура“ и „Глуха общност“. Това се счита за неприемливо както в рамките на книжовния български език, така и в научния стил. „Общност на Глухите“ и „култура на Глухите“ е възможност за позоваване на същата малцинствена група, като с това се спазват и нормите както на научния изказ, така и на книжовността. Представителите на тази общност използват жестовия език като майчин, но това не изключва наличието на говорни умения и умения за отчитане по устните. В повечето случаи се наблюдава жестово-словесен билингвизъм, като първият език е националният жестов, а вторият е официалният словесен за страната в неговата писмена форма. В специализираната литература, наравно с понятията „Общност на Глухите“ (Deaf community) и „Култура на Глухите“ (Deaf culture), се срещат термините „Свят на Глухите“ (Deaf-World) и „Силата на Глухите“ (Deaf Power) (Lane, 2005). Същият автор твърди, че неуместното приравняване на хората от общността на Глухите към категория хора с увреждания:

– води след себе си създаването и прилагането на програми, мнозинството от които целят да откажат Глухите деца от активното им участие и принадлежност към света на Глухите (става дума за програми като орално обучение и поставяне на кохлеарен имплант), както и

– създаването на практика, целяща намаляване броя на ражданията на Глухи деца.

По мнение на автора тези програми са неетични от гледна точка на етническата принадлежност на членовете на това малцинство и съзнателния стремеж за нейното намаляване.

По тази тема пише и Т. Johnston (2005), представяйки ситуацията в Австралия. Авторът изразява гледната си точка по отношение на етичния дебат във връзка с агресивното навлизане на генетичния скрининг и репродуктивните технологии с цел да се установи липсата или наличието на слухови нарушения. Чрез посочените технологии се цели ограничаване броя на ражданията на деца с вродена и генетична слухова загуба, което в крайна сметка ще има за резултат, ако не пълното изчезване, то поне значителното намаляване на общността на Глухите. „Хуманният“ аргумент за предотвратяването на глухотата в полза на „добруването на бъдещото поколение“ е неетичен, защото ще доведе до елиминацията на лингвистична и културна група (геноцид или етноцид). От друга страна, този аргумент може да се приеме за „етичен“, в случай че нарушеният слух не се причислява към каквато и да е група увреждания. Авторът застъпва позицията, че глухотата е вид увреждане и че генетичната селекция, ограничаваща раждането на деца с нарушен слух, е етичен подход.

Новите технологии ще променят общността на Глухите и тяхната култура. Технологиите не означават една определена употреба, едно конкретно разбиране и една точно формулирана култура. Не кохлеарните импланти заплашват глухите хора, а крайното мислене от типа „или-или“, както и колективната етика. Именно те заплашват жестовия език, културата на Глухите, училищата за глухи, обучението на глухи и бъдещето на глухите деца (Enerstvedt, 1998).

През последните 50 години няколко нови технологии придобиват значително влияние в общността на Глухите и значително подобряват живота на хората с нарушен слух в света на чуващите. Общественото мнение и възхищение изглеждат неоправдано фокусирани върху медицинските технологии, които обещава да „решат проблема“ с глухотата. Една от причините за този интерес е обществената загриженост и възприемане на глухотата като увреждане и обещанията, че технологичните нововъведения, като кохлеарните имплантни системи, ще я „излекуват“ (Hyde & Power, 2006).

Втори модел

При него лицето с нарушен слух възприема себе си като чуващ човек с увреждане. В тази ситуация той всячески се стреми да се интегрира пълноценно в света на чуващите хора – използва звукоусилваща апаратура, предприема всички необходими медицински мерки с цел да се възползва максимално от остатъчния си слух,

Между 90% и 95% от всички деца с нарушен слух в световен мащаб се раждат в семейства на чуващи родители. На базата на този факт се предполага, че диагностика на нарушения слух на детето, както и неговото езиково развитие се случват на късен етап (освен в случаите на включване в неонатален скрининг и ранно диагностициране на слуховото състояние). В случаите на раждане на дете с нарушен слух в семейство на чуващи родители принадлежността на родителите към обществото на чуващите хора може да бъде вменена и на глухото им дете (Garden, 2010).

Сензитивният период на слуховото възприятие е между шестия и деветия месец след раждането. В случаите на дете, родено в семейство на чуващи родители, нерядко този сензитивен период бива пропускан поради факта, че нарушенията в слуховите възприятия остават незабелязани и недиагностицирани. В тези случаи детето остава не само звуково, но и комуникативно изолирано. Социалната депривация, в която попада то, често налична още от раждането или от първите седмици/месеци след него, се отразява дългосрочно върху онтогенетичното му развитие.

За разлика от ситуацията „дете с нарушен слух – чуващи родители“, казусът „Глухо дете – Глухи родители“ е по-благоприятен за развитието на детето. Осъществяването на общуването на родителите си, помежду им и с околните, което се осъществява чрез жестов език, и то по подражание овладява същата способност на комуникация. Етапите и темповете на езиково и комуникативно развитие при Глухо дете, родено в семейство на Глухи родители, са същите като тези на чуващо дете, родено в семейство на чуващи родители. В най-деликатна ситуация са именно мнозинството от децата с нарушен слух, които са родени в семейства на чуващи родители. Често те срещат трудности в самоидентифицирането си, в определяне на принадлежността си (най-често сред чуващите си връстници се чувстват различни, примерно защото не говорят добре или защото не успяват да чуят всеки, който говори, и съответно да се включат в общата тема на разговор, а сред Глухите си връстници отново се чувстват не на място, защото не знаят жестов език и отново не могат да общуват пълноценно с всички присъстващи).

Представителите на втория модел използват основно националния словесен език в писмената и устната му форма като майчин, но това не изключва ползването на жестов език и наличието на умения за отчитане по устните.

Описаните два модела могат да се вземат под внимание при избор на под-

хогящ обучителен метод и комуникативен подход наред с отчитането на редица други фактори, които са от значение спрямо конкретния казус.

Срещат се и случаи, при които в семейства на родители с нарушен слух се раждат чуващи деца (напр., когато глухотата е придобита и при двамата родители). Децата на такива родители овладяват жестовия език като майчин (защото двама души с нарушен слух общуват предимно или изцяло невербално – в зависимост от степенята на нарушението на слуха им) и съответния словесен език по подражание. Именно децата, произлизащи от семейства с такъв слухов статус, стават най-добрите жестови преводачи.

Leigh & съавт. (1998) описват парадигма на културната идентичност на глухите/чуващите хора, наречена скала на развитието на идентичността на глухите (Deaf Identity Development Scale – DIDS), която се състои от четири културни ориентира, които са приложими за хората със слухови нарушения. Тази парадигма е разработена от Glickman (Glickman, 1993; Glickman, 1996; Glickman & Carey, 1993; по Leigh & съавт., 1998), като за теоретична основа са използвани модели на развитие за расова и етническа принадлежност.

Някои от съществените въпроси, свързани с етичните аспекти при състояние на нарушен слух, са:

- Кои са етичните проблеми, отнасящи се към глухотата?
- До каква степен тези проблеми са свързани с културната принадлежност?
- Глухите и чуващите хора свързани ли са от еднакви етични норми по отношение на личните и професионалните си отношения с хора с нарушен слух?
- Доколко етични са решенията, засягащи пряко децата с нарушен слух, в зависимост от слуховия статус на родителите им? (Leigh & Marschark 2005).

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“; кн. 3

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз Буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/425-04-70, 02/425-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз Буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

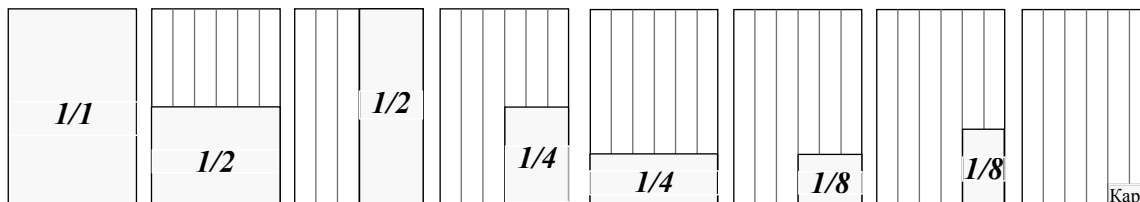
Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница - 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница - 256 мм/194 мм - 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница - 256 мм/97 мм - 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница - 125 мм/97 мм - 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

Цена за първа страница:

4 лв. на кв. см;

Цена за последна страница:

2 лв. на кв. см.

2. Вложки - 1000 бр. - 80 лв.

Научни списания на издателство „Аз Буки“

1. Цена за вътрешна страница (в лева)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз Буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз Буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2012 г.